

GİZLİ QALAN İMZALAR

ELŞAD SƏFƏRLİ

BİR DƏNİZ SU

POEZİYA

(şeirlər, balladalar və poema)

Qanun Nəşriyyatı

Bakı - 2025

REDAKTORDAN

“Söhbət Elşad Səfərlidən gedir”, – zahirən sadə görünən bu ifadə tanınmış şair Əbülfət Mədətoğlunun “Dərdləri paralelləşdirən şair” resenziyasının başlanğıcında işlədilmişdir. Və olduqca diqqətçəkəndir. Ona görə ki, ifadə etdiyi sətiraltı məzmun yükü yetərincə ağırdır. Hətta, deyərdik ki, işlədilmiş bütövlükdə mətndən də ağırdır və şair haqqında söylənilmişlərin hamısını, bəlkə də, üstələyir. Sanki nabeləd oxucuya uzun-uzadı, bezdirici şablon cümlələrlə deyil, qısa, lakonik bir ifadəynən şairin kimliyinə tanıtım aydınlıq gətirir və, – **kimdən yazdığımı çox yaxşı bilirəm** – mesajını ötürmüş olur. Eyni zamanda, bu özünəxas məharətli deyim üslubunda mətnə oxucu marağını da yetərincə artırır.

Ədəbiyyatdan azacıq anlaqlı adama da yuxarıdakı ifadədə nəyə işarə edildiyi yəqin ki, aydındır. Həmin ifadəni onda cəmlənmiş alt fikir, gizli məna-məzmun siqlətinə və dolğunluğuna görə, hətta Ə.Kərimin “Qaytar ana borcunu” şeirində ananın necə bir oğul böyütməsini poetik konkretliklə xarakterizə edən – “Bir oğul böyütdü ki, – **oğul deyirəm sənə!**” – misrasının ikinci komponentinə məmnuniyyətlə analogi hesab etmək olar.

Tənqidimizin bəy əfəndilərindən birinə həmin ifadə o qədər xoş gəldi ki, üzündə heç bir qızartı hiss etmədən

bir məqaləsinin sərlövhəsində onu özünküləşdirməyə, öz “aktivinə” yazmaqdan da çəkinmədi.

İndi isə keçək əsas mətləbə...

Elşad Səfərli imzası hələ o, məktəb partası arxasında ikən şagird şeirləri ilə diqqət çəkən və 60-cı illər poeziyamızın tanınmışlarından biri, qəzet redaktoru, şair Şəkər Aslanın redaksiyaya təkidli dəvəti ilə mətbuata yol açan imzadır. Qısa bir müddətdə ona bəslənilən gözləntiləri doğrultdu, ustadının “Uğurlu yol” xeyr-duasını qazandı və tezliklə müxtəlif qəzet-jurnal səhifələrində imzası görünməyə başladı. İndi isə bu imza onun oxucuları sırasında və ədəbi prosesdə yaxşı tanınmaqdadır.

Sənətin eniş-yoxuşlarında onun yolu heç də həmişə hamar olmadı, bədxahları, yaradıcılığına qısqançlıqla yanaşanları az deyildi, buna görə bəzən “kölğəyə” çəkilmiş kimi görünsə də, imzasını tezliklə təsdiqlədi, tez-tez kitablarını ədəbi rəyə təqdim etməklə, hörmət və yeni oxucular qazanmaqdadır.

O, qələmini iki istiqamətdə – şeir və elmdə məharətlə işlətməyi bacardı. Bu səbəbdən də ədəbi-tənqidi baxışı, müxtəlif yazıçı-şairlərin, ümumən bəzi tanınmış sənət adamlarının fikrini özünə çəkdi. Nəticədə, hansısa özünü tənqidçi sayanların inşa yazılarında yox, məhz S.Əsədullayev, Ə.Xəlilov, H.Həşimli, V.Yusifli, N.Şəmsizadə, N.Məmmədli, K.Kazımov, A.Tahirli, Ş.Fazil, A.Eminov, yazıçı C.Əlibəyov və digər ciddi ədəbi-tənqidi simaların qələmində öz sənət mövqeyini müəyyənləşdirdi.

Ona göstərilən etimadlar özünü çox da gözlətdirmədi. Vaxt itirmədən bu iki istiqamətli yaradıcılıq fəaliyyə-

ti ard-arda nəşr edilən kitabların sayında-sanbalında öz səmərəsini gerçəkləşdirmiş oldu: “Dünya ömür yoludur” (1991), “Sözü ürəyində qalan adam” (1993), “Səhərə tələsən qatar” (1996), “Yalnız sevgi” (1999), “S.Rüstəmxanlının fərdi yaradıcılıq üslubu” (2003), “Şair təkliyə məhkumdu” (2004), “Səhərə tələsən qatar” (təkrar nəşr, 2009), “Poe-malar” (2011), “M.Müşfiq yaradıcılığında sonet janrı” (2011), “Bu, Elşad Səfərlidir” (2012), “Azərbaycan sonetinin poetik xüsusiyyətləri” (2014), “Sonet janrı və Azərbaycan soneti” (2014), “Alması düşməyən nağıllar” (2016), “Lənkəran sonetləri” (2017), “Mənə dəniz bağışladın” (2019), “Bədii təsvir və ifadə vasitələrinin tədrisi” (2020), “İki çiçəyin dastanı” (2020), “Bir anın yuxusu” (2022), “Bir yalquzaq təkliyi” (2022), “Qiymət” (2022), “Türkanə söz”ün misilsiz ustadı” (2022), “Ayrılıqlar vağzalı” (2023), “Paralel dərd” (2025), “Kiçiyin böyük sözü” (2025) kimi bədii-elmi kitabları şair-alimin yaradıcılıq bioqrafiyasının hər iki sahə üzrə ciddi, səmərəli sənət axtarışlarının elmi-poetik imkanlarına uyğun intensivliyini göstərməkdədir. Buna analogi olaraq mətbuat səhifələrində münasibət gecikməmiş, bu kitablara məqalə, resenziyalar yazılmış, müəllifin yaradıcılığı ilə bağlı dörd kitab nəşr etdirilmiş, bunların sırasında biri ədəbi portret, biri ədəbi oçerk səciyyəlidir, ikisi isə monoqrafiyadır.

Onun kitablarının lirik məqsəd müxtəlifliyi oxucu zövqünü də müxtəlifliyi ilə diqqətdə saxlayır, nəticədə bu amil oxucu marağını, sevgisini həmin kitabların oxusuna stimullaşdırmaq üçün əlverişli poetik vasitəyə çevrilir.

1998-ci ildə iki xalq şairinin: – Söhrab Tahir və Nəriman Həsənzadənin, həmçinin tanınmış tənqidçi Vaqif Yusiflinin zəmanətləri ilə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə üzv olması onun poetik potensialına gerçək inamın sübutudur.

Heç bir mükəmməl ədəbiyyat nümunəsi belə, müəyyən hansısa xırda, nəzərə çarpmayan irad doğura biləcək məqamlardan xali deyil. E.Səfərli poeziyası da bunu istisna etmir, ancaq bu labüd səbəb onun ümumi yaradıcılığını bəzi təkəbbür sahiblərinin, xüsusilə də – “facebook ədəbiyyatı görkəmliləri”nin yanında heç də aşağılamır, əksinə, belə bir vəziyyət ədəbi proses üçün tam təbii və mümkün zəruri hal kimi qarşılanmaqdadır.

E.Səfərli poeziyasının janr coğrafiyası əhatəlidir. Hətta bəzilərinə yenilik baxımından ilklərə imza atmış, ədəbiyyatımızda həmin janrların şəkil növlərinin ilkin tətbiqinə nail olmuş, cəsarətlə demək olar ki, bəzilərinin isə müəyyən qədər kütləviləşməsi istiqamətində xidmət payına sahibdir. Sonet, xokku janrları bu qəbildəndir. Hətta “üçlük”lərində də yeniliklərin tətbiqinə çalışmışdır. O, Avropa sonetinin digər on beşə yaxın növlərinin poeziyamızda möhür nümunələrinin ilk yaradıcısıdır. Və bütün bu faktlar onun yenilikçi ruhundan soraq verməklə yanaşı, haqqında yazılan bir sıra kitab, məqalə və resenziyalarda paralel olaraq əksini tapmaqdadır.

Şairin poemaları daha ətraflı mövzunun predmetidir və əhatəli baxış, tədqiq-təhlili yanaşma tələb edir. Müəyyən qədər bəzi poemaları haqqında müxtəlif mənbələrdə bəhs açılsa da, bu təsəvvür genişliyi üçün qanəedici sayıla bilməz.

Son vaxtlar şairin yaradıcılığına təqdirəlayiq münasibət bəslənilməsinin bir səbəbi də onun poeziyasına elmi marağın nəzərəçarpan qədər artmağındadır. Xüsusən də, bu sırada professor K.Kazımovun “Elşad Səfərli poeziyasının tədqiq-təhlil konteksti” monoqrafiyasını, buna qədər isə “Filologiya məsələləri” elmi jurnalında bir, eyni zamanda respublikamızın bir sıra nüfuzlu universitetlərinin yüksək reytingli elmi məcmuələrində müəllifin ardıcıl olaraq çap etdirdiyi geniş həcmli dörd məqaləsini fərqləndirmək olar. Sözügedən elmi nəşrlərdə şairin yaradıcılığına hərtərəfli təhlili baxış edilməsi bu yaradıcılıq tipinin oxucu üçün əhəmiyyət və sənət mövqeyindən dəyərliliyinin göstəricisidir.

Həmçinin, professor K.Kazımovun elmi rəhbərliyi altında Lənkəran Dövlət Universitetinin magistrantı Z. Heydərova tərəfindən Universitet Elmi Şurasının qərarına əsasən: “Elşad Səfərli poeziyasının mövzu-janr xüsusiyyətləri; milli birlik və bütövlük ideyaları” magistr dissertasiyasının müdafiəyə hazırlanması bu işin gələcəkdə genişləndirilməsinin mümkünlüyü perspektivlərini də aktuallaşdırır.

E.Səfərlinin sayca 25-ci bu kitabı da indiyə qədərki kitablarındakı məziyyətlərin uğurlu davamı, həmçinin inkişafı təsiri bağışlayır. Lirikasının polifonik mövzu əhatəsi, üslubi yeniliklər, deyim, ifadə tərzində obrazlı düşüncə elementlərinin üstünlüyü, şeirlərin forma-struktur quruluşunda özünəxas yanaşma dəyişikliklərinin tətbiqi müəllif qələminin get-gedə artan və daha dərinə nüfuz edən poetik məharəti kimi səciyyələnir. Bu kitabda onun sənət

görüşləri də geniş şəkildə bölmələrin birində bütövlükdə əksini tapmışdır ki, ədəbiyyat adamları və mütəxəssislər üçün bunun əhəmiyyət kəsb edəcəyi şübhə doğurmur.

Xüsusi bölmələrdə – təbiət, ictimai və məhəbbət motivli, həmçinin uşaq şeirləri, həqiqətən də rəngarəng, tərəvətli və yeni səpkilidir. Demək olar ki, hazırlıqlı oxucu zövqünə yeni fikir, hiss, təsir effektinə görə tam münasibdir.

Elşadın misraları obrazlı deyimi qurmaqdan daha çox, ümumən onların sırasında deyilən yaxşı fikirlərin ən optimal, yaxşı olanının seçilmiş nümunələri kimi əyaniləşir. Buna görə əksər şeirlərinin obrazlı fikir baxımından məntiqi bağlantısı yetərinə güclü və təsirlidir. Belədə bu məntiqə əsaslanaraq da haqqında dəqiqləşdirdiyimiz – onun şeirlərinin oxucu tərəfindən sevilməsinin ən mühüm səbəbini də elə bu dominant xüsusiyyətdə axtarmaq lazımdır – fikrimizdə tam qətiləşmək mümkündür.

“Arada qırılan həsrət” poeması üçhecalı sətirlərdən ibarətdir. Güneyli-Quzeyli Azərbaycanın bütövlük, mənəvi birlik ideologisinə xidmət aspektinə görə bu gün üçün olduqca əhəmiyyətli və aktual bir tematikanın təəcəssüm predmetidir. Şairin belə bir ictimai-siyasi problematikasını üç hecada, nisbətən geniş şəkildə, təsirli intonasiyada və hiss-həyəcan ekspressiyası ilə ərsəyə gətirməsi heç də asan deyil. Bunu məharətlə bacarması, bəlkə də, ədəbiyyatımızda bir ilk imza atması deməkdir.

Vaxtilə M.Ş.Vazehin “Şərqilər”i Qraf Tolstoyun diqqətini cəlb etdiyi üçün şair Afanasi Fetə bir məktubunda həmin məcmuəni oxuduğunu və xüsusi məmnunluqla – “orada gözəl şeylər vardır”, – deyə yazmışdır.

Eynən, Elşadın “Bir dəniz su” kitabını da şeirsevərlərə həvəslə oxumağı məsləhət görərdik, çünki Tolstoy demişkən: – **orada gözəl şeylər vardır** – və bu **gözəl şeylərdən** agah olmağa dəyər.

Elə bu səbəbdən düşünürük ki, şairin bu kitabı da növbəti uğuru kimi qarşılanacaq və həqiqi oxucuları üçün onların daim təmas qura biləcəyi dəyərli stolüstü kitabına çevriləcək.

